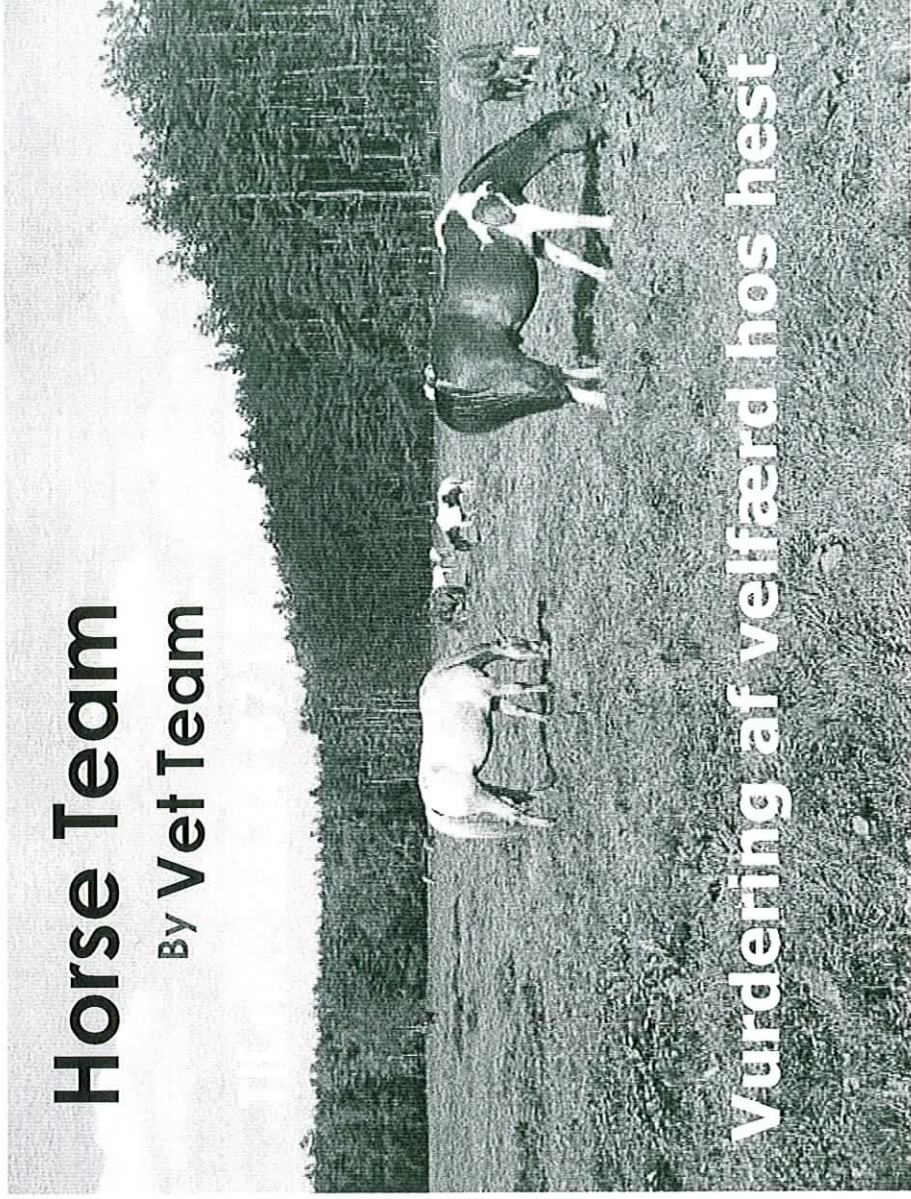

Horse Team

By Vet Team

Vurdering af velfærd hos hest

Vurdering af velfærd hos hest, er lavet af Vet Teams hestedyrlæger. Indholdet må kopieres og bruges til alle typer af formål, der har til hensigt at fremme hestens sundhed og velfærd, hvis kilden bliver angivet. Yderligere spørgsmål om velfærd hos heste, eller andre veterinærfaglige spørgsmål kan rettes til: horseteam@vetteam.dk eller på telefon 28 34 87 17.

Dato:

Velfærdsvurderingen er udført af:

Ansvarlig for hesteholdet:

Ejer 1:

Ejer 2:

Ejer 3:

Ejer 4:

Ejer 5:

Ejer 6:

Næste velfærdsvurdering:

Indledning

Velfærdsvurderingen er udviklet af Vet Teams hestedyrlæger som et værktøj i forbindelse med besætningsrådgivning i hestehold.

Velfærdsvurderingen er en kobling af flere forskellige projekter. Grundtanken og strukturen stammer fra "Kalve liv 100". Desuden rummer systemet elementer fra en række workshops og møder om dyrevelfærd i Nordisk Ministerråds regi og fra møderækker om dyrevelfærd i ekspertgruppen i EU-kommissionen under Stående Komité for Økologi.

Tanken bag

Tanken bag velfærdsvurderingen er at give hesteejeren og deres rådgivere nogle hjælpemidler til at vurdere hestevelfærd og til at overveje, hvilke ændringer og forbedringer, der eventuelt er brug for, og som passer til den enkelte stald.

Formålet

Formålet med velfærdsvurdering er at bruge den i rådgivningen i dialogen mellem rådgiver og hesteejer og ved udformningen af mål for den enkelte hests velfærd, samt for den enkelte besætning af heste. Velfærdsvurderingen skal:

- Sætte fokus på hestevelfærd.
- Åbne for en dialog mellem dem, som passer dyrene til dagligt, og deres eventuelle rådgivere.
- Konkretiserer tanker om hestevelfærd.
- Gøre det muligt at sætte mål på velfærden og vurdere, om der kan laves forbedringer.

Heste har to tilværelser

De fleste heste har to tilværelser:

En når den er sammen med mennesker, hvor mennesket bestemmer. En anden når den er for sig selv, og skal have opfyldt sine adfærdsmæssige og fysiologiske behov.

Det er vores ønske med velfærdsvurderingen, at den kan hjælpe med til, at hesten får opfyldt disse behov.

Vores opfattelse af god velfærd er, at hesten har frihed til at vælge. Jo flere valgmuligheder hesten har, jo større er sandsynligheden for at den har et godt liv. Der ud over mener vi, at god velfærd hos heste er et liv, der giver den enkelte hest mulighed for at udfolde sig, lære, blive tillidsfuld, udføre naturlig adfærd og få værdifulde oplevelser i omgivelser, der støtter dens sundhed og velbefindende. God velfærd involverer også, at der gribes hurtigt og fornuftigt ind i tilfælde af sygdom eller anden krise. Hestens egen subjektive oplevelse af, hvordan den har det, i de omgivelser den lever i, ved man meget lidt om. Men ved systematisk at iagttage, hvordan hestene reagerer på deres omgivelser i form af sygdom, tegn på smerte eller ubehag, deres trivsel i det stald- og pasningsystem, de lever i, samt den måde vi varetager vores ansvar over for dem på, kan vi beskrive deres livsvilkår samt deres umiddelbare og synlige respons derpå.

Det tager 1½ time

Velfærdsvurderingen kan gennemføres på ca. 1½ time. Dermed er det relevant og realistisk at anvende den en gang om året i forbindelse med anden rådgivning i stalden. Vurderingen af hestens velfærd omfatter tre hovedområder:

- Biologisk funktion
- Subjektive oplevelser
- Management

Hovedområderne er konkretiserede og underinddelt i Stald, Fold og Sundhed.

Deciderede vurderinger af hestens adfærd er omfattede og tidskrævende. Det samme gælder en vurdering af hestens træning og brug. Disse elementer er derfor ikke omfattet af denne velfærdsvurdering.

Dynamisk værktøj

Systemet er et dynamisk værktøj, der hele tiden vil blive udviklet i takt med, at vi får ny viden og flere erfaringer med systemet i praksis.

Systemet består af 59 punkter. Hvert punkt er graderet ved en pointscore. Til hvert punkt gives en forklaring på, hvordan der skal tildeles point. Enkelte parametre er vægtet sammen, så eksempelvis en hest der er opstaldet i spiltov, samlet set kan opnå en acceptabel score hvis adgangen til fri motion og samvær med andre heste er modsvarende høj. Der gives én score for de 3 overordnede kategorier, en samlet score for stald/ besætning og én score for den enkelte hest.

Hvordan gør man

Vi foreslår følgende måde at lave vurderingen på:

Vurderingen skal laves af en eller flere personer, som ikke er direkte involveret i den enkelte hest eller stald. Først læses vejledningen til at uddele points. Vejledning til at uddele points starter på side 6.

Der efter udfyldes besætningsoplysningerne på side 5. Derpå skemaerne "STALD", "FOLD" og "SUNDHED" på siderne 12, 13 og 14. I skemaet er der plads til 6 heste.

Minimumpoint er altid 0, og maksimumpoint fremgår af skemaet. I skemaet kan man også se, hvilke forhold, der giver minimum score, og hvilke der giver maksimum score.

I forbindelse med hvert af skemaerne "STALD", "FOLD" og "SUNDHED" er der en grafisk fremstilling af hvordan de enkelte punkter er vægtet i forhold til hinanden og der er plads til at skrive den aktuelle score fra skemaet i dia-

grammet. Derved får man et godt overblik over den samlede velfærd, og hvor i hesteholdet der er brug for -eller mulighed for forbedringer.

Samtalen og diskussionen om resultaterne er ikke blot en vigtig del af velfærdsvurderingen; det er selve formålet med den. Man diskuterer resultaterne og bruger dem som baggrund for eventuelt at ændre forholdene for den enkelte hest og i stalden. Den samlede score noteres på side 15. I forlængelse af den samlede score er der på side 15 et forslag til en handlingsplan og et eksempel herpå.

Hvem kan lave velfærdsvurdering

Hesteejeren kan selv lave velfærdsvurderingen, men det er oplagt, at en konsulent eller dyrlæge laver den. Så bliver den mere objektiv og kan være et godt udgangspunkt for rådgivning i stalden: Hvad kan forbedres? er det staldforhold, fodring, management eller hygiejne, der kan og bør forbedres? Endelig kan Velfærdsvurderingen bruges som dokumentation af velfærden og dermed funge som kvalitetsstempel, hvad enten man vil udleje staldplads, sælge heste eller fungere som rideskole.

Variation på grund af årstid & spørgeteknik

Når man laver vurdering af velfærd er det et øjebliksbillede. Det er derfor vigtigt at gøre sig overvejelser over den variation, som de skiftende årstider skaber. En del af svarene i vurderingen kan kun indhentes ved at udspørge staldens ejer, den dagligt ansvarlige og hesteejerne. Derfor må man prøve at undgå at stille ledende spørgsmål, spørgsmål der kan besvares med et ja eller nej eller ligge svaret i munden på den der spørges. Lad eksempelvis være med at spørge: har I en ormestrategi? Spørg i stedet: "fortæl kort om jeres ormestrategi!?"

Besætnings oplysninger:

Adresse:

- Rideskole
- Privat opstaldning
- Konkurrencestald
- Salgsstald
- Stutteri

- Drevet af ejer
- Drevet af bestyrelse
- Kombineret med privat opstaldning
- Drevet af ejer
- Drevet af kollektiv

- Varmblod
- Trav
- Fuldblod
- Ponyer
- Islandske heste
- Andet

Antal heste:

- 0-1år
- 1<2 år
- 2<3 år
- 3<4 år
- 4<15 år
- 15<20 år
- Over 20 år
- I alt

Hestene bruges til:

Opstaldnings type:

Løsdrift, areal:

Enkeltbokse, antal:

Spiltover, antal:

Hvor mange folde er der:

Hvor mange hektar folde i alt:

Stald

Ophold i stalden sætter er store begrænsninger for hestens mulighed for at ud øve sin naturlige adfærd. Miljøet i stalden udgør en væsentlig faktor i hestens sundhed, og derfor er det vigtigt, at forholdene under opstaldningen er optimal.

1 Plads i stald, 10 point

Hesten skal kunne bevæge hovedet frit i højden uden risiko for at komme til skade. Boksen skal være så bred, at hesten kan vende sig ubesværet og uden at komme til skade. Hesten skal kunne ligge og rejse sig ubesværet, og der skal ikke være risiko for, at den sidder fast.

Pointene gives som en samlet sum af kvadratmeter og højde, maksimalt 8 point for kvadratmeter og 2 point for højden.

0 point gives hvis hesten er opstaldet i spiltov.

0 point gives hvis hesten har mindre plads end i tabel 1.

2 point gives hvis hesten har plads som i tabel 1.

6 point gives hvis hesten har plads som i tabel 2.

8 point gives hvis hesten har mere plads end i tabel 2.

Er hesten i løsdrift, gives maksimumpoint, hvis den har et areal svarende til angivelserne i tabel 1 og 3.

hesten har:

0 Point gives hvis højden til loftet er mindre end i 240 cm.

1 point gives hvis højden er fra 240 cm – 260 cm.

2 point gives hvis højde er over 260 cm.

Hestens stangmål	Tabel 1	Tabel 2	Tabel 3 Højde
1,1 m	3,5 m ²	4,9 m ²	240 cm
1,2 m	4,2 m ²	5,8 m ²	-
1,3 m	4,9 m ²	6,8 m ²	-
1,4 m	5,7 m ²	7,8 m ²	-
1,5 m	6,5 m ²	9,0 m ²	-
1,6 m	7,4 m ²	10,2 m ²	-
1,7 m	8,4 m ²	11,5 m ²	-
1,8 m	9,4 m ²	12,9 m ²	-

2 Luft, 6 point

Frisk luft regnes som meget vigtigt for hestens sundhed. Frisk luft er en kombination af mange kubikmeter og gode ventilationsforhold. Vurderingen vil være påvirket af vejrforholdene og være forskellig fra den ene dag til den anden. Den grænseværdi for luftens indhold af ammoniak man sætter for stalde er 20 ppm. Det er faktisk så meget, at det svier i øjnene på folk

som ikke er vant til at opholde sig i en stald.

3 Lys, 6 point

Både af hensyn til kvaliteten af overvågningen og af hensyn til dyrenes naturlige adfærd og fysiologi, bør der i dagtimerne være dagslys i stalden.

Maksimum point gives hvis der er lys "nok". Ved vurderingen skal det kunstige lys slukkes.

4 Træk, 6 point

Frisk luft er vigtigt, men der må ikke være træk. Trækforholdene kan vurderes ved at bruge f.eks. en lighter i boksene. Det er afgørende, at alle heste kan stå og ligge uden at udsættes for træk.

5 Kontakt til andre heste, 10 point

Hesten er et flokdyr, hestens velfærd hænger tæt sammen med kontakten med andre heste. Maksimum point gives hvis hesten går sammen med en eller flere heste. Færre point gives hvis hesten kun kan se andre heste.

6 Strøelse, 4 point

Et tørt og blødt leje fremmer hestens velbefindende og beskytter mod træk og kulde.

Maksimum point gives hvis man fra stående kan falde på knæ uden at føle smerte, og strøelsen i øvrigt er tør.

7 Opbevaring af strøelse, 4 point

Støv i hestestalde stammer bl.a. fra heste og mennesker, men stammer især fra foder og strøelsesmidler, der opbevares og bruges i stalden. Opbevaring af strøelse skal være i andre lokaler end stalden. Hvis strøelsen opbevares på loftet over stalden skal loftet være helt tæt. Risikoen for sygdomme i luftvejene stiger markant hvis strøelsen opbevares i stalden.

8 Opbevaring af grovfoder, 4 point

Der gælder de samme forhold for opbevaring af grovfoder som for strøelse. Dog kan der gives maksimalt point hvis der kun bliver opbevaret wrap.

9 Foderanalyse, 2 point

For at kunne lave en optimal foderplan der i hovedparten består af grovfoder er det vigtigt at kende næringsværdierne af sine foderstoffer. Den præcise viden derom fås gennem en foderanalyse.

10 & 11 Foderplan, 6 & 2 point

Det er vigtigt, at foderplanen er afpasset til den enkelte hests behov, og nøje afstemt med vitaminer og mineraler. Maksimum point gives, hvis foderplanen er tilpasset hver enkelt hest og fodermester såvel som ejer har et indgående kendskab til den.

Færre point gives, hvis ejeren af hesten ikke kender hestens behov eller ved, hvad den bliver fodret med.

12 Foder adgang, 6 point

Adgang til foder er vigtig, og heste bør ikke faste mere end 4 timer af gangen. Tyggetiden kan forlænges ved at give hesten flere slags grovfoder at vælge imellem.

6 point gives, hvis hesten har adgang til grovfoder (ikke halm) hele tiden.
2 point for 3 udfodringer dagligt
4 point for 5 udfodringer dagligt
6 point for 8 udfodringer dagligt.

13 Foderkvalitet, 4 point

Foderets kvalitet er afgørende for appetitigheden af det og for hestens sundhed. Muggent eller råddent foder, jord tilblandet foder eller foderrester der ligger tilbage i krybben, er ikke hesteføde. Kvaliteten af grovfoderet vurderes på appetitlighed. Er det friskt og vellugtende?

14 Vand adgang, 6 point

Adgang til vand er helt essentielt for ethvert levende dyr. Vandkopper skal give 8 liter pr minut. Er vandforsyningen mangelfuld eller helt manglende skal dette forhold rettes øjeblikkeligt, da der ellers er tale om en dyreværns-sag. Velfærdsvurderingen kan først fortsætte, når vandforsyningen igen er bragt i orden.

Maksimum point ved fri adgang til vand.

0 point gives ved 2 daglige vandinger

2 point gives ved 3 daglige vandinger

4 point gives ved 4 daglige vandinger

15 Vandkvalitet, 4 point

Vandets kvalitet afgør om der er reelt valg af drikkevand. Forurenet vand kan være kilden til infektioner. Vandet skal være rent, og vandtrug skal være rene og uden algevækst.
4 point gives hvis vandtrug eller vandkop rengøres hver dag.

16 Grovfoder, 8 point

Hestens foderration bør overvejende bestå af grovfoder som f.eks. græs, godt hø eller wrap. Hvis under 50 % af foderrationen består af grovfoder deles 0 point
60 % 2 point
70 % 4 point
80 % 6 point
90 % 8 point.

17 Brandinstruks, 2 point

Der er lavet en brandinstruks, der er ophængt synligt og er gennemprøvet. Der er det fornødne brandmateriel til at afværge skader.

Fold

Plads, fri bevægelse på fold og samvær med andre heste, er nogle af de vigtigste faktorer for hestens velfærd. Det væsentligste problem i mange hestehold er pladsmangel både mht. stalde og folde, og vores ønske er at få optimeret anvendelsen af foldene, så de tilgodeser hestens behov så godt som muligt. I forhold til hestens velfærd er det optimalt, at hesten kan være så lang tid så muligt på fold, og

det er vigtigt, at det er sammen med andre heste.

18 Plads ude, 25 point

Under hensyn til at hesten skal have nok plads til at kunne græsse maksimalt, have mindst mulig risiko for at blive smittet med orm, kunne motionere frit og for at man kan producere hø i tilstrækkelig kvalitet og mængde, skal der mindst være 1 hektar græs-fold pr 2-3 heste.

19 Kontakt til andre, 15 point

Hesten er et flokdyr, hestens velfærd hænger tæt sammen med kontakten med andre heste. Maksimum point gives hvis hesten går sammen med en eller flere heste. Færre point gives hvis hesten kun kan se andre heste (Hingste)

Tid på fold

Hvis hestens mulighed for at udøve sin naturlige adfærd skal stimuleres maksimalt er tiden på fold vigtig. Hvis pladsen er trang inde såvel som ude, er det absolut nødvendigt at tiden på folden bliver så lang så muligt.

20 Tid på fold om ugen, 15 point

Ikke på fold overhoved – 0 point.
Alle ugens dage giver maksimum.

21 Tid på fold om dagen, 28 point

Alle døgnets lyse timer giver maksimum. Døgnets lyse timer er inddelt i en scala.

Scoren for punkt 20 og 21 udregnes i skemaet herunder og indskrives samlet i "skemaet "FOLD" punkt 21. på side 11.

7	15+28	15+21	15+14	15+7
6	12+24	12+18	12+12	12+6
5	10+20	10+15	10+10	10+5
4	8+16	8+12	8+8	8+4
3	6+12	6+8	6+4	6+3
2	4+8	4+6	4+3	4+2
1	2+4	2+3	2+2	2+1
	100	75	50	25

Lyse timer i døgn, i procent

Skemaet bruges på følgende måde:
Rubrikken markeret med grøn svare til: 4 dage på fold og ude i alle døgnets lyse timer. Den røde rubrik svare til: ude i 5 dage og halvdelen af døgnets lyse timer.

22 Gruppe dynamik, 4 point

Udskiftningen af heste i flokken skaber uro. Hver gang der kommer nye heste til skal rangfølgen nyetableres, dette er for mange heste særdeles stressende. Højest en ny hest i flokken pr måned giver maksimum point.

23 Foder adgang, 8 point

Tilvænnning til foder og valgfrihed i forhold til foder er vigtigt.

8 point gives, hvis hesten har adgang til græs (ikke halm) hele tiden på folden og i øvrigt er på folden hele dagen.

4 point hvis der er behov for at supplere mere end 2 gange dagligt
0 point hvis det er en jordfold.

24 Foder kvalitet, 4 point

Kvaliteten af foder er afgørende for, om hesten er tiltrukket af det, og dermed om der er reel valgfrihed. Derudover er kvaliteten afgørende for hestens sundhed. Uappetitligt græs er når hesten er nød til at græsse tæt på gødningshobe.

25 Græsnings kvalitet, 5 point

Artsvariation i græsmarken giver hesten mulighed for at få en alsidig kost. Det giver hesten valgmuligheder og det giver beskæftigelse.

Alsidig kost nedsætter risikoen for sygdomme.

26 Vand adgang, 8 point

Adgang til vand er helt essentielt for ethvert levende dyr. Behovet stiger, hvis der er sygdom, men alle dyr har behov for at kunne drikke vand, når de er tørstige. Er vandforsyningen mangelfuld eller helt manglende er der tale om en dyreværnsag, og den videre velfærdsvurdering stoppes.

Maksimum point ved fri adgang (permanent anlæg)
0 point gives ved 2 daglige vandinger
2 point gives ved 3 daglige vandinger
4 point gives ved 4 daglige vandinger

27 Vand kvalitet, 4 point

Vandets kvalitet afgør dels, om der er reelt valg af drikkevand, og dels kan forurennet vand være kilden til mange infektioner.
2 point gives hvis vandet er rent og friskt

28 & 29 Belastning af område &

Dræn, 4 & 4 point

Optrådte, våde og mudrede områder kan udgøre en betydelig risiko for at hestene får muk, samt øger risikoen for skader pga. dårligt fodfæste.

30 Skygge på marken, 5 point

Det er vigtigt i sommermånederne, at alle dyr har valgfrihed til at vælge at gå i skygge. Alle skal kunne opholde sig i skyggen samtidig.

31 Læ på marken, 5 point

Muligheden for at søge læ for blæst betragtes som en valgfrihed og en nødvendig beskyttelse mod vejr og vind. Som med skygge og ly skal alle heste have mulighed for at være i læ på samme tid. Det vægter højest, at der er læ for de mest udsatte vindretninger.

Hvis der er tale om et læskur på marken, skal alle heste kunne være i sku-

ret samtidigt, og der skal være to udgange, sådan at en lavere rangerende hest har mulighed for at undslippe en meget dominerende hest. Der skal være adgang til læskur med tørt og blødt leje for alle heste, hvis de går ude i mere end 12 timer i døgnet.

Krav om læskur kan frafalde hos heste af racen islandsk hest og shetlandspøny, hvis der er adgang til læ og tørt og blødt leje. Heste der går på fold over 12 timer i døgnet i vintermånederne skal have en dertil tilstrækkeligt udviklet vinterpels og være i god foderstand.

32 Beriget miljø, 5 point

Træer, buske eller andet på folden skaber adspredelse og aktivering af hesten.

33 foldskifte, 4 point

Foldskifte ved midsommer medvirker til at holde smittetryk af indvoldsorm nede. Foldskifte ved midsommer giver maksimum point.

34 Hegn, 4 point

I nærheden af befærdet vej bør folden være indhegnet med en fast konstruktion af passende højde, eller evt. trædhegn skal afskærmes fra vejen af tæt beplantning af en passende højde. Løbegang, veje og stier, der går til og fra folde i trafikerede områder bør ligeledes være indhegnet med faste konstruktioner eller tæt beplantning der fremstår som et hegn for hesten.

Hegnstråd skal være af en type der skader hesten mindst muligt hvis den skulle blive fanget i det. Pigtrådshegn bør ikke anvendes til indhegning af hestefolde.

35 "Brak", 6 point

En hestefold bør være fri for heste hvert andet år, for optimal ormebekæmpelse. Marken kan i "brak" perioden bruges til græsning af andre dyrearter eller til foderproduktion

Sundhed

God hestevelfærd involverer mennesker, der griber hurtigt og fornuftigt ind i tilfælde af sygdom eller ulykke. Hestens sundhed og velfærd bør baseres på forebyggelse af sygdom, hvilket afspejles i alle parametrene under dette afsnit om sundhed.

36 Vaccinationstrategi, 7 point

Der gives maksimum point, hvis der er en vaccinationsstrategi for hesteholdet og at det kontrolleres, at den følges. (influenza vacc. Hvert år og stivkrampe mindst hver 3. år)

37 vaccination, 7 point

Den enkelte hest vaccineres regelret (årligt) og det er dokumenteret skriftligt.

38 Tandeftersyn, 7 point

Alle heste har brug for tandeftersyn og evt. tandpleje. Næsten alle heste der pålægges hovedtøj og bid i munden

har brug for tandpleje. Et årligt tandeffersyn giver maksimum point. I forbindelse med vaccination laver dyrlægen altid et tandeffersyn.

39 & 40 Ormestrategi, 7 point & 7 point

Målet for en ormestrategi er, at kontrollere ormebelastningen, så ingen heste får skader eller bliver syge, samt at undgå resistens over for ormemidlerne. Ormebelastningen kontrolleres ved at få undersøgt gødningsprøver fra alle hestene 2 gange årligt i april-maj måned og i september-oktober måned.

0 point gives, hvis der ikke er en ormestrategi uanset foldstørrelse og belægningsgrad.

1 point gives hvis der er græs nok og lav belægningsgrad på folden (2-3 heste pr hektar)

1 point hvis der bliver fjernet gødning fra folden 1 gang om ugen.

2 point hvis der bliver lavet gødningsundersøgelse af alle heste i flokken i april/maj og august/september.

1 point hvis der foretages larvedyrkning fra alle heste for at vurdere besætningens belastning med store blodorm

1 point gives, hvis der udfodres med godt stråfoder i perioder, hvor der er mangel på græs på folden.

1 point gives hvis kun heste, der har brug for det bliver behandlet for orm Alle heste, der har store blodorm bliver behandlet
Bremseelarver behandles ikke specifikt.

41 Smed

Alle heste har behov for regelmæssig beskæring og eventuelt beslag. Beskæring og anlæggelse af beslag skal ske efter behov, og af en autoriseret smed.

42 Normale fysiologiske parametre, 4 point

Ejeren kender og kan måle hestens normale puls, vejtrækning og temperatur.

43 & 44 Kursus i førstehjælp, 4 & 3 point

En eller flere i stalden har deltaget i et kursus i førstehjælp til heste. At kunne yde den rigtige hjælp i forbindelse med akut skade og sygdom er vigtigt, tidsbesparende og kan i bedste fald redde liv.

45 Staldapotek, 2 point

Staldapoteket bør indeholde: termometer, saks, stetoskop, forbindingsstoffer, sårsalve, klorhexidin.

1 point gives hvis der er et staldapotek. 2 point gives hvis det rummer ho-

vedparten af de ovenstående remedier.

46 Sygeforsikring, 6 point

En sygeforsikring udelukker nogle af de økonomiske overvejelser der måtte opstå i forbindelse med behandling af sygdom.

47 Sygeboks, 2 point

I både stald og løsdrift skal der være en permanent sygeboks i en anden stald, hvor heste kan isoleres, for at få maksimum point. Kan sygeboksen etableres hurtigt gives et point.

48 Sygetransport, 2 point

Der gives maksimum point, hvis der er etableret en procedure for transport af akut syge dyr, f.eks. medlemskab af Falck eller anden dyreambulance, eller telefonnummer på en person med bil, trækrog og trailer.

49 "Kolik" aktionsplan, 3 point

Der bør være aftaler om håndtering af heste, der er så syge at de evt. skal hospitaliseres, særligt i de tilfælde hvor man ikke kan få fat på ejeren. Skal de hospitaliseres eller aflives? Husk de særlige betingelser der gælder ved forsikring.

50 Dækken, 4 point

En hest der rides normalt kan fint klare sig udenfor om vinteren uden dækken. Kun heste der har behov skal have dækken på: F.eks. heste med ma-

ngelfuld vinterpels, syge, eller i hård træning. Dækkenet tilses 2 gange dagligt og der er ingen tegn på sår og slid.

I bekræftende fald tildes 0 point!

51 Foderblandinger, 4 point

Hvis der bliver brugt foderblandinger er det lovligt at anmelde dette til Plantedirektoratet. Hvis denne anmeldelse er foretaget tildes maksimum point. Alternativt kan man chipmærke hesten. Hvis alle heste er chipmærket tildes maksimum point.

52 identifikation, 4 point

I forbindelse med bl.a. avl, medicinering, konkurrencer og handel er der behov for at kunne identificere den enkelte hest, fordi dette grundlæggende bidrager til at højne hestens velfærd i kraft af, at identifikation af hesten giver mulighed for at spore den. Eftersom hesten i lovgivnings sammenhæng bliver betragtet som et produktionsdyr er der en begrænsning i hvilken medicin heste må få. Yderligere er der lovgivning i forbindelse med foderstoffer der lægger begrænsninger på omgangen med heste. De besværlige og begrænsende forhold omkring medicin og foder kan undgås hvis hesten bliver mærket med chip.

Ingen mærkning 0 point

Brænde-/ frysemærkning 0 point

Chipmærkning maksimum point

betinget, så er de udtryk for at hestes velfærd er forringet.

53 Logbog for stal, 4 point

Der føres en overordnet logbog over begivenhederne i stalden; tilgang og afgang af heste. Bedækninger, sygdom, foder, medicinforbrug, resultater fra gødningsprøver, hvilke heste der har fået konstateret store blodorm, hvilke heste der skal ormebehandles, resultater af resistensundersøgelser, ind- og udbindings tidspunkter, tidspunkter for foldskifte, braklægning af folde osv.

54 Logbog for hest, 4 point

Den enkelte hests papirer er samlet/let tilgængelige: vaccinationsattester, journalblade fra behandlinger, tidspunktet for næste vaccination, resultaterne fra gødningsprøver osv.

55 Foderskift, 5 point

Bratte fodringsskift stresser hesten og skaber ubalance i mave og tarmflora, som kan give problemer i form af kolik og eller utrivelighed

56 & 57 Uddannelse, 3 & 3 point

Staldens daglige leder har en formel uddannelse eller mange års erfaring i pasning og pleje af heste.

Hestens ejer har en formel uddannelse eller mange års erfaring i pasning og pleje af heste.

58 & 59 Stereotypi, 6 & 2 point

- Krybbeidning, krybbebesætning og vindslugning. Hvad enten unoderne skyldes kedsomhed eller er arveligt

STALD

1. Plads
2. Luft
3. Lys
4. Træk
5. Kontakt med andre
6. Strøelse
7. Opbevaring af strøelse
8. Opbevaring af grovfoder
9. Fodermiddelanalyse
10. Foderplan
11. Ejer kender foderplan
12. Foder adgang
13. Foder kvalitet
14. Vand adgang
15. Vand kvalitet
16. Grovfoder
17. Brandinstruks

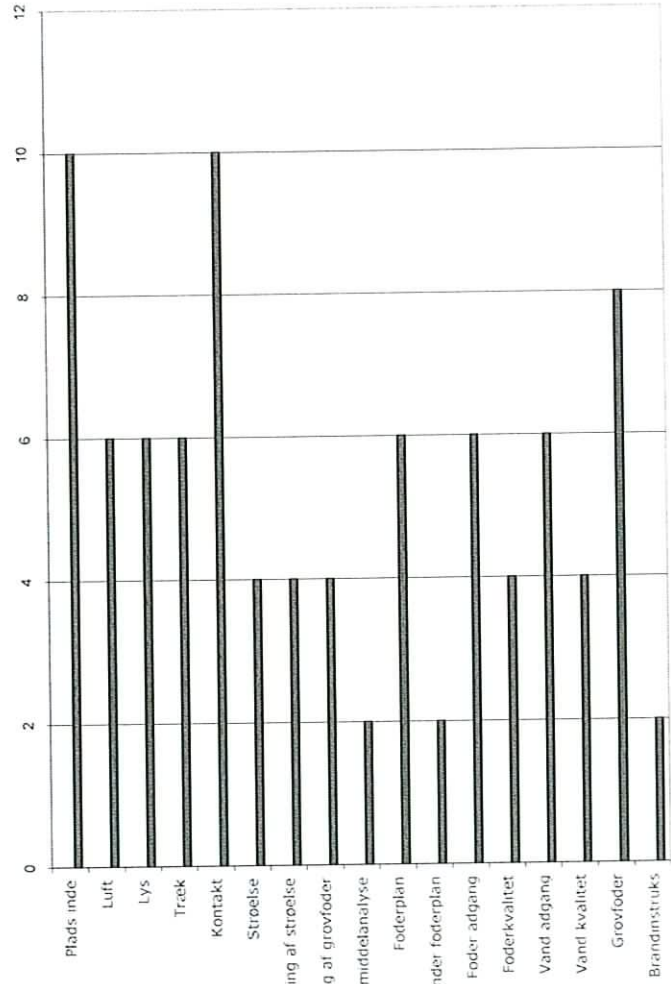
Står i spiltov
Fugtig, lugt af ammoniak
For lidt lys til at læse
Træk
Ingen kontakt
Vådt og utilstrækkeligt strøet
Strøelse i stalden
Grovfoder i stalden
Ingen analyse
Ingen foderplan
Kender ikke
2 udfodringer
Uappetitligt foder, muggent og klumpet
2 daglige vandinger
Beskiddt vand, kar, kop
Meget lidt grovfoder
Ingen instruks

Kan bevæge sig frit
Frisk luft, ingen ammoniak
Fuldt dagslys
Ingen træk
Kan se og røre
Tørt og velstrøet
Ingen strøelse i stalden
Ingen grovfoder i stalden
Analyse
Optimeret foderplan
Kender
8 daglige udfodringer
Friskt og vellugtende
Vand ad libitum
Rent vand, kar, kop
Overvejende grovfoder
Synlig afprøvet instruks

Hest 6
Hest 5
Hest 4
Hest 3
Hest 2
Hest 1
Stald

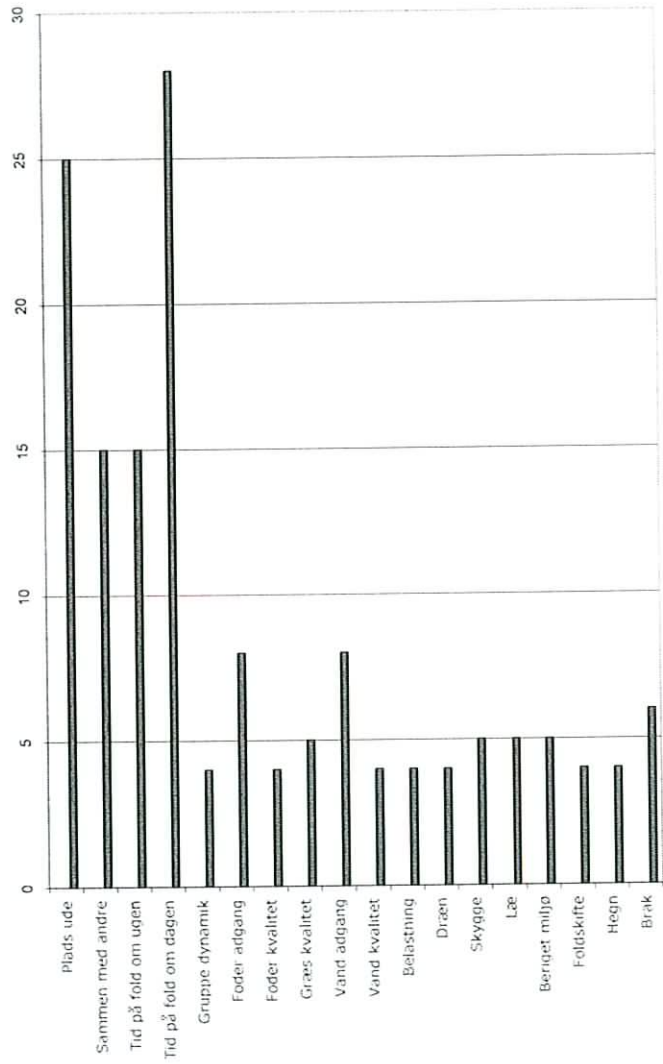
8
4
4
4
4
10
4
4
4
4
2
6
2
6
6
4
6
4
4
8
2

I alt

FOLD

18. Plads	800 m ² pr 4 heste	1 ha pr 2-3 heste	25
19. Sammen med andre	Står alene	Står sammen med mindst 3 heste	15
20. Tid på fold om ugen	Kommer ikke på fold	Kommer på fold hver dag	15
21. Tid på fold dagligt	Kommer ikke på fold	Kommer på fold alle døgnets lyse timer	25
22. Gruppe dynamik	Ofte nye heste	Statisk gruppe	4
23. Foder adgang	Jordfold, 2 udfodringer	Græs og 6 supplerende udfodringer	8
24. Foder kvalitet	Jordfold, uappetitligt	Græs, appetitligt	4
25. Græs kvalitet	Få græsarter og urter	Stor variation af græs og urter	5
26. Vand adgang	2 vandinger	Vand ad libitum	8
27. Vand kvalitet	Beskidt vand, kar, kop	Rent, vand, kar, kop	4
28. Belastning	Der er ingen græs	Folden er grøn	4
29. Dræn	Folden er optrådt, våd, mudret	Alle kan komme i skygge for solen	5
30. Skygge	Ingen skygge	Læ for alle vindretninger	5
31. Læ	Ingen læ for vind	Træer, buske andet	5
32. Beriget miljø	Ingen træer, buske, andet	Foldskifte ved midsommer	4
33. Folds kifte	Intet foldskifte	Solidt og optimalt hegn	4
34. Hegn	Dårligt færligt hegn	Ligger brak hvert andet år	6
35. Brak	Folden bruges år efter år		
I alt			

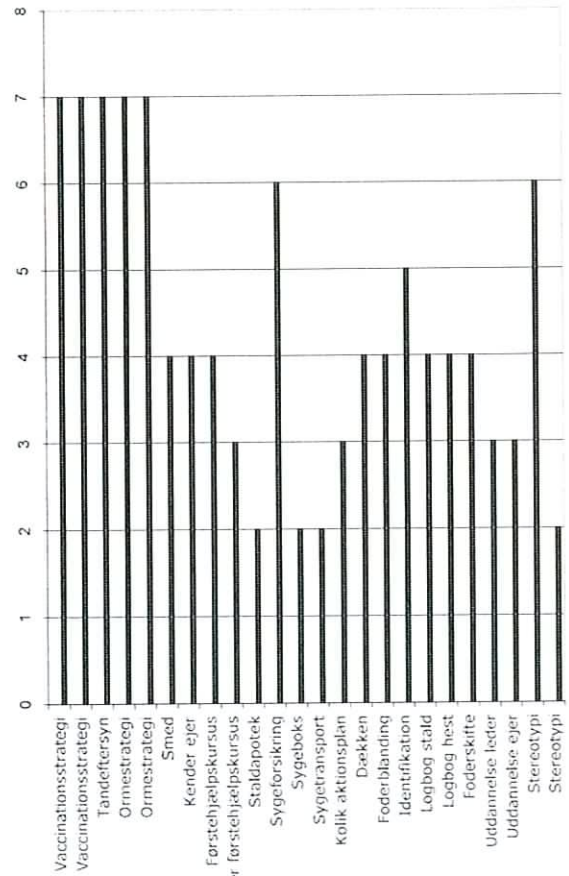

SUNDHED

	Hest 1	Hest 2	Hest 3	Hest 4	Hest 5	Hest 6	Stald
36. Vaccinationsstrategi							7
37. Vaccination							7
38. Tandeftersyn							7
39. Ormestrategi							7
40. Orm							7
41. Smed							4
42. Kender ejer hestens: puls osv.							4
43. Førstehjælpskursus							3
44. Ejer førstehjælpskursus							2
45. Staldapotek							6
46. Sygeforsikring							2
47. Sygeboks							2
48. Sygetransport							3
49. Kolik aktionsplan							4
50. Dækken							4
51. Foderblandinger							5
52. Identifikation							4
53. Logbog stald							4
54. Logbog hest							4
55. Foderskifte							4
56. Uddannelse leder							3
57. Uddannelse ejer							3
58. Stereotypi							6
59. Stereotypi							2
							I alt

Der er ingen fælles strategi
Hesten bliver ikke vaccineret
Hesten får ikke efterset tænder
Der er ingen strategi
Der bliver ikke lavet gødningssprøve
Hesten bliver ikke skoet regelmæssigt
"nej"
Der bliver ikke afholdt kursus
Har ikke været på kursus
Intet staldapotek
Ingen forsikring
Ingen sygeboks
Ingen aftaler
Ingen plan
Bliver brugt rutinemæssigt
Ingen krav om chip
Hesten er ikke mærket
Ingen fælles logbog
Ingen logbog
Bratte foderskifte
Ingen uddannelse eller erfaring
Ingen uddannelse eller erfaring
Der er heste, der udviser stereotypi
Hesten udviser stereotypi

Der er en fælles strategi alle følger
Hesten bliver vaccineret
Hesten får et årlige eftersyn
Der er en fælles strategi alle følger
Hesten følger den fælles strategi
Hesten har regelmæssigt smed
"ja" kender og kan måle
Der bliver jævnligt holdt kursus
Har været på kursus
Der er et staldapotek
Forsikring
Sygeboks
Synlig aftale
Synlig plan
Bliver brugt efter behov
Fælles krav
Hesten er chipmærket
Fælles opdateret logbog
Hesten har en opdateret logbog
Foderskifte foregår langsomt
Har uddannelse eller erfaring
Har uddannelse eller erfaring
Ingen stereotypi
Hesten har ikke stereotypi

Scoren fra "STALD", "FOLD", "SUNDHED" og "HEST" indskrives herunder:

STALD	<input type="text"/>
FOLD	<input type="text"/>
SUNDHED	<input type="text"/>
HEST	<input type="text"/>
I alt	<input type="text"/>

Der kan maksimalt opnås 347 point. Hvoraf 81 point er på hesteniveau.

Resultaterne skal primært danne grundlag for samtale og diskussion. Samtalen og diskussionen om resultaterne er ikke blot en vigtig del af velfærds-vurderingen; det er, som nævnt allerede, selve formålet med den. Man skal diskutere resultaterne og bruge dem som baggrund for eventuelt at ændre forholdene for den enkelte hest og i stalden som helhed. Afhængigt af, hvilken af nedenstående kategorier scoren "falder" i, anbefaler vi følgende handlingsplan og anbefaler at handlingsplanen indeholder:

1. Punkter der skal ændres
2. Mål
3. Fremgangsmåde
4. Ansvar
5. Tidsplan.

Over 300 point

Der er ikke umiddelbart brug for en handlingsplan. Med mindre scoren i kategorien sundhed er meget lav på individuelt Niveau.

Mellem 200-300 point

Der er formentlig punkter, der umiddelbart kan ændres, og de skal selvfølgelig ændres straks. Indsatsen og en eventuel handlingsplan knytter sig naturligvis til de punkter, der er scoret lavt. Vi foreslår at en handlingsplan der mindst udpeger 2-3 punkter i hver af de tre kategorier "STALD", "FOLD" og "SUNDHED" der skal ændres.

Mellem 100-200 point

Der er muligvis betydelige velfærds-mæssige problemer i besætningen og hos den enkelte hest. Der er muligvis brug for professionel vejledning fra dyrlæge eller konsulent. Indsatsen og en eventuel handlingsplan knytter sig til de punkter, der er scoret lavt. Det er vigtigt at udpege de områder, der kan ændres umiddelbart, og få dem ændret og det er vigtigt at udpege de områder, der kan og skal ændres. Vi foreslår at en handlingsplan der mindst udpeger 5-6 punkter i hver af de tre kategorier "STALD", "FOLD" og "SUNDHED" der skal ændres.

Under 100 point

Det tyder på at der er betydelige velfærds-mæssige problemer for besætningen og den enkelte hest. Det er vigtigt at tage hånd om problemerne med det samme. Handlingsplanen bør mindst indeholde 10-12 punkter i hver af kategorierne "STALD", "FOLD" og "SUNDHED", der skal ændres og der bør formentligt inddrages såvel dyrlæge som konsulent.

Handlingsplan "eksempel"

Score: 220 point

Punkter der skal ændres	Mål	Fremgangsmåde	Ansvar	Tidsplan
Stald 10 & 11 Foderplan, 6 & 2 point	Max point	Ekstern hjælp Foderkursus	Daglig leder Konsulent fra Landscentret	Inden for næste måned
6 Strøelse, 4 point	Max point	Strøelse både morgen og aften	Morgen: Daglig leder Aften: ejer	Fra i morgen
4 Træk, 6 point	Max point	lukning af dør mod mødding. Lukning af begge loftslemme. Lukning af dør mod gårdsplads	Alle	Fra i morgen
Fold 30 Skygge på marken, 5 point	Max point	Plantning af pilehegn Hedeselskabet	Daglig leder	Inden for 1 år
31 Læ på marken, 5 point	Max point	Plantning af pilehegn Hedeselskabet	Daglig leder	Inden for 1 år
21 Tid på fold om dagen, 28 point	36 point	Alle heste en ekstra dag på fold + to ekstra timer Om dagen.	Anette/ Moonlight	Fra næste måned
Sundhed 39 & 40 Ormestrategi, 7 point & 7 point	Max point			
43 & 44 Kursus i førstehjælp, 4 & 3 point	Max point	Bestilling af kursus	Alle	Inden for 2 måneder
45 Staldapotek, 2 point	Max point	Køb hos Falck	Daglig leder	Straks
51 Foderblandinger, 4 point	Max point	Alle heste chipmærkes	Ejere	Inden for 2 måneder
51 Foderblandinger, 4 point	Max point			

Score:

Handlingsplan

Punkter der skal ændres	Mål	Fremgangsmåde	Ansvar	Tidsplan
-------------------------	-----	---------------	--------	----------

Stald

Fold

Sundhed

Bemærkninger:

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for handwritten notes or observations. It occupies the central portion of the page.

Horse Team

By Vet Team

Vurdering af velfærd hos hest er lavet af Vet Teams hestedyrlæger. Indholdet må kopieres og bruges til alle typer af formål, der har til hensigt at fremme hestens sundhed og velfærd, hvis kilden bliver angivet. Yderligere spørgsmål om velfærd hos heste, eller andre veterinærfaglige spørgsmål kan rettes til: horseteam@vetteam.dk eller på telefon 28 34 87 17.